

Lees Interventie Programma

BROCHURE

Giralis, partners in onderwijs
Locatie Ede
Argonstraat 30
6718 WT EDE
telefoon (0318) 619 049
fax (0318) 651 123
mail: bestellingen@giralis.nl
website: www.remediering.nl

Het Lees Interventie Programma van De Zuid-Vallei is ontwikkeld om vorm en inhoud te geven aan de aanpak van leesproblemen in het onderwijs. Nu veel scholen geïnvesteerd hebben in het opzetten van vroegtijdige signaleringssystemen, is er een sterke behoefte aan praktisch materiaal voor het effectief aanpakken van de leesproblemen op de werkvloer. Aan die behoefte voldoet het Lees Interventie Programma.

Uitgangspunten

Het programma is gebaseerd op recente wetenschappelijke theorieën en inzichten. Dit heeft geleid tot de volgende uitgangspunten:

- leren lezen is gericht op het ontdekken van de relatie tussen fonologie en orthografie (spraakklanken en schrifttekens)
- de fonologische verwerking speelt een centrale rol bij de woordherkenning
- de ontwikkeling van mondelinge en schriftelijke taal bevat analoge leerprocessen
- lezers moeten gebruik leren maken van orthografische redundantie
- bij het structureren van woorden wordt uitgegaan van de morfologische opbouw van woorden
- leren lezen is een ontwikkelingsproces

In de handleiding van het programma worden de uitgangspunten nader uitgewerkt.

Doel

Het Lees Interventie Programma biedt voor elke stap in het leesproces voldoende instructie en oefenstof om voor leerlingen met verschillende leesproblemen de juiste inhoud te geven aan de interventies. Het programma is zo ingericht, dat het goed gebruikt kan worden in samenhang met signaleringsgegevens van het Protocol Leesproblemen en Dyslexie.

Gebruiksmogelijkheden

- vorm en inhoud geven aan de interventies in de groep tijdens de leeslessen voor leerlingen die meer oefenstof nodig hebben dan de methode aanbiedt
- het verschaffen van instructie en oefenmateriaal ter remediëring van leerlingen met leesproblemen
- het bieden van instructie en oefenmateriaal voor de behandeling van leerlingen met ernstige en hardnekkige leesproblemen (dyslexie)

Inhoud

Het Lees Interventie Programma biedt instructie en oefenstof voor alle fasen in het leesproces en de problemen die zich daarbij kunnen voordoen. Binnen het programma is op heldere en gestructureerde wijze het ontwikkelingsproces van het lezen ingedeeld. Dit gebeurt in fasen, die weer zijn opgedeeld in kleinere onderdelen.

Begrippen

Om de instructie van het technisch lezen te kunnen volgen, moeten kinderen een aantal begrippen beheersen. Deze specifieke begrippen komen in het programma aan bod.

Les 1.5 Begrippen: alles door elkaar

Onder één letter staat een streep. Zet een rondje om de **volgende letter**.

g e l d

Fonologisch bewustzijn

Kennis van de klankvorm van woorden is een basale stap bij het verwerven van inzicht in de relatie tussen fonemen (spraakklanken) en grafemen (schrifttekens). De ontwikkeling van het fonologisch bewustzijn wordt gestimuleerd door rijmoefeningen en oefeningen met betrekking tot auditieve discriminatie.

Het worden nu korte verhaaltjes.
Kun jij ze af maken?

ik ben rik
ik heb de .....
ik geef sam een .....
mijn opa heeft een .....

ik woon in dit huis.
in de kelder zit een .....
in de plant zit heel veel .....
toch voel ik me hier .....

De leerkracht zegt nu steeds drie woorden.
Jij moet zeggen of die woorden wel of niet rijmen.

pit-zit-rit

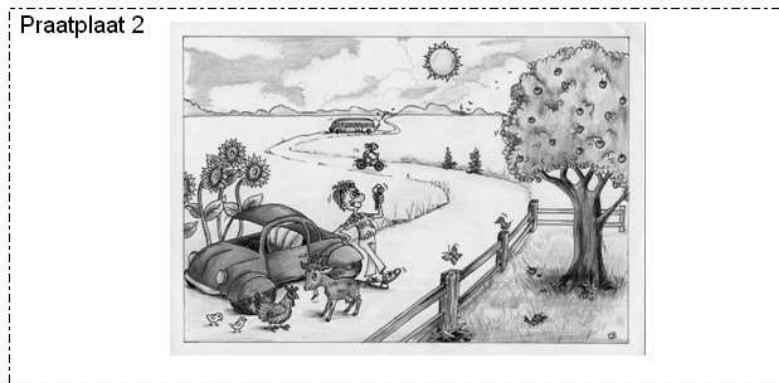
beuk-taak-deuk

muur-vuur-zuur

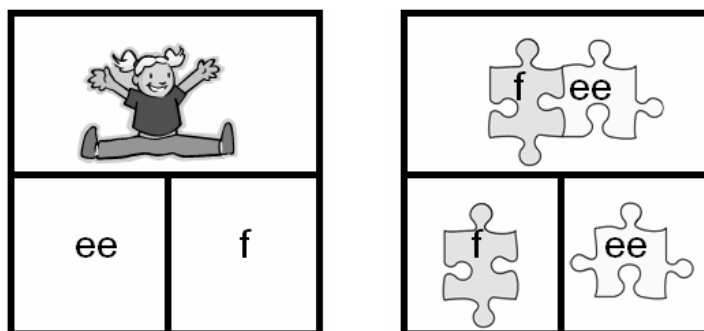
Fonemisch bewustzijn

Kinderen moeten in staat zijn om binnen woorden fonemen te onderscheiden. Deze kennis is nodig om de grafeem-foneemkoppelingen te leren en is daarmee fundamenteel in het leesproces. De ontwikkeling van het fonemisch bewustzijn wordt gestimuleerd door:

- het leren onderscheiden van fonemen

- segmenteren van fonemen (auditieve analyse)
Hierbij hebben de oefeningen een opbouw die gebaseerd is op de fonetische eigenschappen van klanken

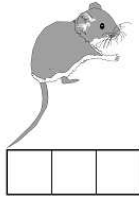
- fonemen synthetiseren tot een woord (auditieve synthese)

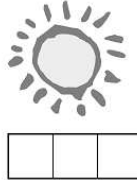
Wijs op de praatplaten de volgende woorden aan:
(De leerkracht zegt dus **de losse klanken**, waarna de leerling het goede woord aan moet kunnen wijzen.)

- het bepalen van de klankpositie

Zet een kruis in het juiste vakje:

Waar hoor je de ui in muis?

Waar hoor je de z in zon?

Grafeem-foneemkoppelingen

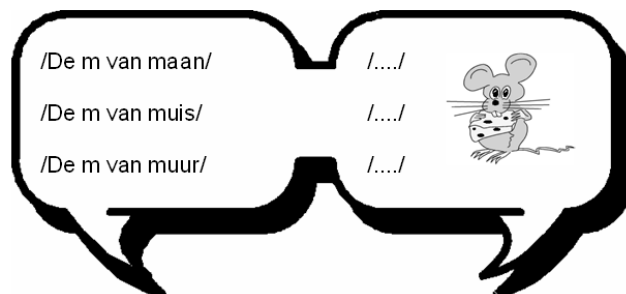
Grafeem-foneemkoppelingen weerspiegelen het alfabetische karakter van onze schriftelijke taal. Kennis hiervan vormt de basis van het technisch lezen. Iedere les van dit onderdeel heeft de volgende opbouw:

- fonologische oefeningen

De letter m

oefening 1

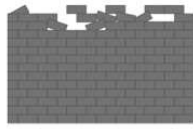
Zeg maar na:

Omcirkel nu het plaatje waarin je de m hoort. Let op: het hoeft niet de eerste letter te zijn.

Je ziet nu een aantal plaatjes.
Kruis in het balkje eronder aan waar je de m hoort.

--	--	--

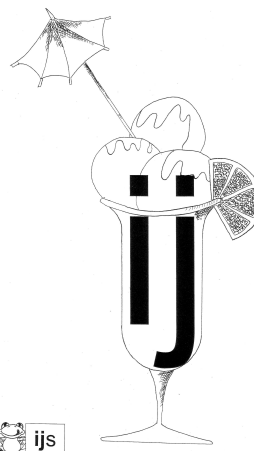
Waar hoor je de m in muur?

--	--	--

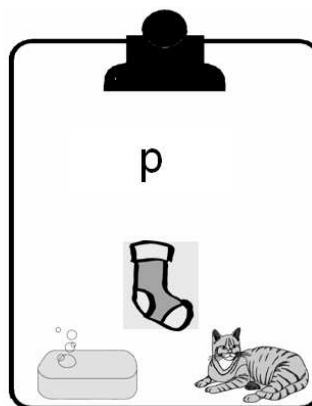
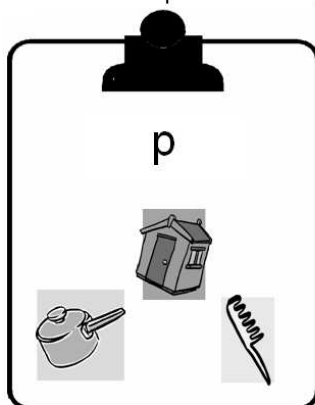
Waar hoor je de m in boom?

- het leggen van de relatie met de verschijningsvorm

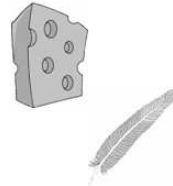
- oefeningen met de betreffende grafeem-foneemkoppeling

Zet een streep van de letter p naar het plaatje waarin je de p hoort:

- herhaling van de voorafgaande aangeleerde grafemen

Je ziet nu een stukje van een letter.
Maak de letter af.
Zet dan een streep van de letter naar het plaatje dat met die letter begint.

Elementaire leeshandeling 1 en 2

Bij de elementaire leeshandeling leren kinderen grafemen omzetten in fonemen, deze op volgorde te onthouden en samen te voegen tot een woord. Het gaat in deze fase van het leesproces om twee doelen die elkaar overlappen: automatisering van de grafeem-foneemkoppelingen en het toepassen van het alfabetische principe van onze schriftelijke taal door middel van de elementaire leeshandeling. Deze doelen worden als volgt bereikt:

- oefeningen vanuit de structuurwoorden (sleutelwoorden of basiswoorden) van de methode, waarbij achtereenvolgens de eerste, laatste en middelste letter wisselt

j	os
b	os
v	os

jos is in het bos

ik zie een vos

- oefeningen met de reeds aangeboden grafeem-foneemkoppelingen, waarbij vanuit nieuwe woorden achtereenvolgens de eerste, laatste en middelste letter wisselt

a	f
o	f
e	f
aa	f
oo	f
ee	f
ij	f
ie	f

ik leef in mijn hut

mijn pap is lief

Elementaire leeshandeling 1 bevat oefenstof tot aan de herfstsignalering van groep 3 en elementaire leeshandeling 2 bevat de oefenstof tot aan meetmoment 2 van groep 3. Zowel voor de oefenstof van elementaire leeshandeling 1 als 2 is er een aparte versie voor de methoden Veilig Leren Lezen (eerste en tweede Maanversie), de Leeslijn en de Leesleutel.

Herkennend lezen van steeds complexere structuren

Wanneer de beginnende lezer de elementaire leeshandeling beheerst, staat hij voor de taak vaste structuren in woorden te ontdekken en te herkennen. Bij dit proces gaat het om de volgende structuren:

- AVI-1:** - woorden met een m-k-m structuur
  - woorden met een m-k-m structuur waaraan een **t** is toegevoegd
  - samengestelde m-k-m woorden
- AVI-2:** - woorden met twee medeklinkers achteraan
  - woorden met twee medeklinkers vooraan
  - woorden met twee medeklinkers voor- of achteraan waaraan een **t** is toegevoegd
- AVI-3:** - woorden met drie medeklinkers achteraan
  - woorden met drie medeklinkers vooraan
  - woorden met een open lettergreep
  - woorden met een medeklinkerverdubbeling
  - drielettergrepige woorden waarbij het stammorfeem een m-k-m structuur heeft
- AVI-4:** - woorden met twee medeklinkers voor- en achteraan
  - woorden met een voor- of achtervoegsel waarbij het stammorfeem een m-k-m structuur heeft
  - woorden met een voor- of achtervoegsel waarbij het stammorfeem twee medeklinkers voor- of achteraan heeft
  - woorden met een voor- of achtervoegsel waarbij het stammorfeem drie medeklinkers voor- of achteraan heeft
  - woorden met een voor- of achtervoegsel waarbij het stammorfeem een open lettergreep heeft
  - woorden met een voor- of achtervoegsel waarbij het stammorfeem een medeklinkerverdubbeling heeft
- AVI-5:** - woorden met twee medeklinkers vooraan, gevolgd door een open lettergreep of medeklinkerverdubbeling
  - woorden met drie medeklinkers vooraan, gevolgd door een medeklinkerverdubbeling
  - alle typen woorden bestaande uit drie morfemen met voor- en/of achtervoegsels of samengesteld
- AVI-6:** - alle typen woorden bestaande uit vier morfemen met voor- en/of achtervoegsels of samengesteld
  - woorden met alle mogelijke voor- en achtervoegsels
- AVI-7:** - leenwoorden
  - alle typen woorden, waarbij nadruk ligt op generalisatie van kennis
  - toenemende complexiteit van zinnen en teksten

- AVI-8:** - complexe leenwoorden
 - alle typen woorden, waarbij nadruk ligt op generalisatie van kennis
 - toenemende complexiteit van zinnen en teksten
- AVI-9:** - alle typen woorden, waarbij nadruk ligt op generalisatie van kennis
 - toenemende complexiteit van zinnen en teksten

Bij het leren beheersen van deze structuren moet het kind gebruik leren maken van orthografische redundantie. Dat wil zeggen dat het kind gaat ontdekken dat bepaalde combinaties van grafemen toegestaan zijn en andere niet en dat bepaalde combinaties van grafemen vaak voorkomen en andere minder frequent. Vervolgens moeten kinderen leren de structuren vlot te herkennen. Sommige kinderen hebben veel expliciete oefening nodig om dit te bereiken. Ze maken niet automatisch gebruik van orthografische redundantie in de taal, iets wat vlotte lezers wel doen.

In het interventieprogramma zijn de oefeningen waarin de verschillende structuren aangeleerd worden zeer stapsgewijs opgebouwd.

Bij de instructie van een nieuwe structuur wordt geoefend aan de hand van stammorfemen. Bij het oefenen van complexere woorden wordt uitgegaan van de morfologische opbouw van de woorden. Bovendien zijn de oefeningen zo opgebouwd, dat er bij de instructie veel aandacht gegeven kan worden aan fonologische oefeningen en aan de relatie tussen klankvorm en verschijningsvorm.

Herkennend lezen AVI-1

Het doel van de oefenstof is dat kinderen structuren binnen m-k-m woorden leren herkennen, waardoor ze dit type woorden direct, zonder spellen, kunnen lezen. Om dit doel te bereiken, is de oefenstof gerangschikt in een stapsgewijze opbouw:

- structuurrijen opgebouwd vanuit eindrijm of beginrijm

d	ier
h	ier
k	ier
m	ier
v	ier

hier
mier
dier
vier
kier

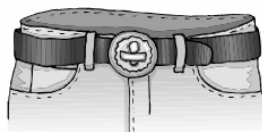
t	eus
n	eus
r	eus
g	eur
d	eur
k	eur

reus
teus
neus
deur
keur
geur

rie	m
rie	p
mie	r
mie	s
lie	f
lie	d

riep
riem
mies
mier
lied
lief

- structuurrijen met woorden waarbinnen de klinker verandert

bak	gas	jip	leuk
boek	gaas	joep	lok
beek	gis	jaap	lik
bek	geus	joop	luik
bok	gijs		lak

boef	geef	nel	waar
bof	gif	nijl	weer
beef	gaaf	nul	war
doos	heet	maag	zeer
das	haat	mag	zeur
dus	hut	mug	zuur

- Binnen deze onderdelen is de opbouw van de leerstof zodanig dat de voorspelbaarheid geleidelijk afneemt
- structuurrijen met woorden met een m-k-m structuur door elkaar
- structuurrijen met als doel de kennis van m-k-m woorden te generaliseren

vist	bakt	maakt	roert
bakt	roept	voert	voert
roept	kijkt	geeft	maakt
kijkt	vist	roert	geeft

hij bakt vis.
ze roert in de pan.
jij roept je zus.

huis	mus	badkuip	reis	som	buurman
vis	net	jukbeen	haar	lok	kookboek
bad	kuip	visnet	buur	man	reissom
juk	been	huismus	kook	boek	haarlok

hij vist met zijn visnet in de badkuip.
mijn buurman is een huismus.
er zit een haarlok voor haar oog.

la	je
pa	ze
ma	me
ga	de
ja	we
na	te

ma, ik ga naar wim!
ligt het niet in de la?
we gaan te voet.

Herkennend lezen AVI-2

Bij dit onderdeel leren kinderen woorden met twee medeklinkers achteraan of vooraan herkenkend te lezen. De leerstof wordt stapsgewijs opgebouwd, waarbij de voorspelbaarheid binnen de structuurrijen geleidelijk afneemt. De oefenstof van AVI-2 wordt aangeboden in zes hoofdstukken:

- structuurrijen opgebouwd vanuit rime of body

stoof	stook		
stook	stoor		
stoom	stoot		
stoor	stoom	stoom boot	stoomboot
stoot	stoof		

mijn vest is rood.
rik pest eef.
ik stoor loes.
loes maakt een stoomboot.

slik	slis	slis t	slist
slim	slim		
slis	slip		
slip	slib		
slib	slik	slik t	slikt

op die lamp zit een nest.
ik slik de zalm door.
niek is slim.
bas slist.

- structuurrijen met woorden waarbinnen alleen de klinker verandert

draf	draaf	draaf t	draaft
draaf	dreef		
dreef	draf		
druif	druif		

het paard draaft door de wei.
er dreef een baars in het meer.
er zit kalk op de kraan.

- structuurrijen met woorden, waarbinnen de medeklinkercluster constant blijft

plak	plak
plek	ploeg
ploeg	plas
plaag	plek
plas	plaag
plus	plus

mag ik een plak kaas?
ik loop door een plas.
ik slaap in een tent.

- structuurrijen met woorden waarvan de medeklinkercluster (geleidelijk) wisselt

kelk	bink
kolk	kolk
kalk	bonk
bink	kalk
bonk	bank
bank	kelk

bank stel bankstel

stof	klok
staf	stoof
stoof	klak
klok	staf
klak	klik
klik	stoof

er ligt veel stof op het bankstel.
ik stoof het vlees.
de klok is stuk.

kerf	kerf
durf	gems
wilg	wilg
belg	soms
gems	durf
soms	belg

durf t durft

spuug	trap
spuw	kneed
trap	spuug
trouw	knaag
kneed	trouw
knaag	spuw

er staat een wilg in de tuin.
een gems is een mooi dier.
ik ren op de trap.

- structuurrijen met (m)-k-m-(m) woorden door elkaar

kalk	schimp
kurk	kurk
schimp	jans
koers	koers
want	kalk
jans	want

graat	spat
knies	graat
spat	knies
sluit	blaas
blaas	draaf
draaf	sluit

ik kalk op de stoep.
 het vlees spat in de pan.
 er zat een kurk op de fles.

- generalisatie van de kennis van (m)-k-m-(m) woorden

harkt	hurkt
vormt	harkt
jankt	vormt
zingt	jankt
pompt	pompt
hurkt	zingt

slist	klaagt
proeft	klemt
vliegt	slist
troeft	proeft
klemt	troeft
klaagt	vliegt

mijn zus klaagt dat haar deur klemt.
 de boer harkt zijn gras aan.
 de hond jankt.

muil	korf	golfbal
golf	bal	feestbeest
feest	beest	smetvrees
schat	kist	schatkist
smet	vrees	spoorboom
spoor	boom	muilkorf
knaag	dier	wolkbreuk
school	klas	jeugdpuist
hink	baan	werkbalk
jeugd	puist	knaagdier
werk	balk	schoolklas
wolk	breuk	hinkbaan

die hond draagt een muilkorf.
 mijn oom heeft smetvrees.
 wij staan op een hinkbaan in de schoolklas

Herkennend lezen AVI-3

Hier leren kinderen woorden met drie medeklinkers achteraan of vooraan en woorden met een open lettergreep of medeklinkerverdubbeling herkenkend lezen. De leerstof heeft een stapsgewijze opbouw, waarbij gestart wordt met structuurrijen met een hoge voorspelbaarheid, waarna de voorspelbaarheid geleidelijk afneemt. De leerstof is verdeeld over vijf hoofdstukken:

- structuurrijen met woorden met drie medeklinkers achteraan of vooraan

barst	gerst	holst	hulst
gerst	dorst	hulst	holst
korst	barst		
dorst	korst		

In het glas zit een barst.
 De korst van het brood is hard.
 De hulst bloeit mooi dit jaar.

strik	strook	sproet	sprei
strook	straf	spraak	sproet
straat	strik	sprei	spruit
straf	straat	spruit	spraak

Zij heeft een strik in haar haar.
Op straat ligt een spruit.
Ik heb een spreij op mijn bed.

- structuurrijen met woorden om de kennis van (m-m)-m-k-m-(m-m) te generaliseren

	barst en	barstje
	korst je	broodkorst
brood	korst	korstje

Er zit een barstje in het glas.
De broodkorst is hard.
Hij laat mij barsten!

- structuurrijen met woorden met een open lettergreep of medeklinkerverdubbeling

fa b el	kabbel	va g e	maggi
sa bb el	fabel	ba gg er	jagen
ka b el	babbel	ja g en	vage
ba bb el	sabbel	ma gg i	wagon
ka bb el	kabel	wa g on	bagger

Wat een fabel!
Ik sabbel op mijn duim.
Hij doet maggi in zijn soep.

- structuurrijen met drielettergrepige woorden zonder spellingproblemen met een stammorfeem met m-k-m structuur

ziek te
 ziek en huis
 ziek bed
 ver ziek t

ziekenhuis
 verziekt
 ziekbed
 ziekte

kook boek en
 lees boek je
 boek en tas
 ge boek t
 boek ing en

boekentas
 geboekt
 kookboeken
 boekingen
 leesboekje

Mijn leesboekje zit in mijn boekentas.
 Ik heb een reis geboekt.
 Ik lig in het ziekenhuis.

- structuurrijen met drielettergrepige woorden zonder spellingproblemen met een stammorfeem met (m)-m-k-m-(m) structuur

ver werk ing
 werk plaats je
 in werk tijd
 ver werk baar
 ge werk t

inwerktijd
 gewerkt
 werkplaatsje
 verwerking
 verwerkbaar

ziek en zorg
 ver zorg ing
 arm en zorg
 ver zorg ing s huis

armenzorg
 ziekenzorg
 verzorgingshuis
 verzorging

Ik heb een inwerktijd in het verzorgingshuis.
 In dit werkplaatsje wordt hard gewerkt.
 De verwerking duurt erg lang.

Herkennend lezen AVI-4

Bij dit onderdeel leren kinderen woorden met twee medeklinkers voor- en achteraan en woorden met een voor- of achtervoegsel herkenkend lezen.

Wanneer kinderen zover zijn dat ze complexere, meerlettergrepige woorden gaan leren lezen, wordt in het programma binnen de woorden structuur aangebracht vanuit de morfologische opbouw van de woorden en niet door woorden bijvoorbeeld in te delen in lettergrepen.

Woorden zijn opgebouwd uit één of meer morfemen. Een morfeem is de kleinste eenheid van vorm in de taal, met een eigen betekenis. Sommige morfemen kunnen zelfstandig voorkomen als woord. Deze morfemen worden stammorfemen genoemd. Andere morfemen kunnen niet zelfstandig voorkomen, maar zijn wel eenheden van vorm en betekenis.

Tot deze niet zelfstandig voorkomende morfemen worden de voor- en achtervoegsels en de flexiormorfemen gerekend. Deze morfemen hebben geen betekenis als woord, maar hebben wel een grammaticale betekenis. Door nieuwe technische vaardigheden te oefenen via stammorfemen en vervolgens complexere woorden te oefenen vanuit de morfologische opbouw wordt bereikt dat kinderen nieuwe leerstof stapsgewijs leren beheersen en bovendien inzicht verwerven in de opbouw van woorden, waardoor ze de verworven kennis flexibel kunnen toepassen.

De leerstof is opgedeeld in zeven hoofdstukken:

- structuurrijen met woorden met twee medeklinkers voor- en achteraan

sl i nk	slonk	sm e lt	smolt
sl a nk	slink	sm o lt	smelt
sl o nk	slank		

Het ijs smelt snel.
Ik smolt voor hem.
De pot met snoep slonk snel.

prent	drenk	drang	drank
drong	print	prent	dring
blonk	blink	blank	prent
dronk	dring	drenk	drink

klont	blond	klamp	blind
klonk	klont	klant	dwong
dwing	dwang	dwing	klomp
klank	klonk	klink	klonk

- structuurrijen met woorden met een voor- of achtervoegsel met een stammorfeem met m-k-m structuur

ont hul	voorin	ver neem	herlees
ont zien	onthul	ver luid	verneem
ont wijk	voorzet	ver roer	herroep
voor jaar	ontwijk	her roep	verluid
voor in	voorjaar	her lees	hervat
voor zet	ontzien	her vat	verroer

De man geeft een mooie voorzet.
Ik onthul het beeld.
Naar verluid wordt niets ontzien.

voeg zaam	deelbaar	mat heid	voeren
leer zaam	voegzaam	goed heid	loomheid
raad zaam	voelbaar	loom heid	fouten
voel baar	vaarbaar	voer en	matheid
deel baar	raadzaam	kijk en	goedheid
vaar baar	leerzaam	fout en	kijken

Je bent de goedheid zelve.
 Het is leerzaam om je fouten te herzien.
 De loomheid komt door de zon.

- structuurrijen met woorden met een voor- of achtervoegsel met een stammorfeem met (m)-m-k-m-(m) structuur

ont kaft	voorpand	be perk	getest
ont ging	ontkaft	be mest	bedank
ont kurk	voorrang	be dank	gerust
voor tand	ontkurk	ge denk	beperk
voor pand	voortand	ge test	gedenk
voor rang	ontging	ge rust	getest

Ik ben er niet gerust op.
 De mop ontging me.
 Ik brei het voorpand van een trui.

kers je	gangbaar	lang zaam	geestelijk
pomp je	jurkje	zorg zaam	langzaam
jurk je	kersje	berg zaam	landelijk
dank baar	tastbaar	geest e lijk	bergzaam
gang baar	pompje	woord e lijk	woordelijk
tast baar	dankbaar	land e lijk	zorgzaam

Dit is landelijk nieuws.
 Deze mening is erg gangbaar.
 Ik eet het kersje langzaam op.

oefening 1

be graaf	gekruid	ver pleeg	ontplof
be klem	aandruk	ver slijt	voorspel
ge kruid	begraaf	ont staan	verpleeg
ge spat	aansneed	ont plof	ontstaan
aan druk	gespat	voor proef	voorproef
aan sneed	beklem	voor spel	verslijt

Ik beklem de lat tussen de bankschroef.
 Het eten is heerlijk gekruid.
 Ik voorspel zonnig weer.

breuk en	zwijgzaam	bloed ing	briesje
kleur en	sluitbaar	kleur ing	gladheid
zwijg zaam	kleuren	bries je	bloeding
spaar zaam	blijkbaar	step je	zwakheid
blijk baar	spaarzaam	zwak heid	stepje
sluit baar	breuken	glad heid	kleuring

Breuken zijn mijn zwakheid.
 Er waait een koud briesje.
 Die kist is sluitbaar.

- structuurrijen met woorden met een voor- of achtervoegsel met een stam morfeem met drie medeklinkers voor- of achteraan

versprak	bespreek	geschroei	geschreeuw
spraakzaam	straaltje	sproeibaar	struikje
verstrijk	verspreek	straatje	spreeuwen
strijden	strijken	bestrijk	bespring
gestruin	strikje	spruiten	gestrooi

jubelen	voorlezen	ontberen	voorbode
ontraden	matigheid	soberheid	hatelijk
voorvader	bewater	rekenen	ontladen
ontschoten	tekenen	betitel	naderen
labielen	voormeting	pureerbaar	vergeten

- structuurrijen met woorden met een voor- of achtervoegsel met een stammorfeem met open lettergreep

ont rafel	geschoven	ver maken	vermeden
ont nemen	ontrafel	ver meden	herkozen
ge legen	voorbarig	be delen	beroven
ge schoven	gelegen	be roven	bedelen
voor lopen	voorlopen	her delen	vermaken
voor barig	ontnemen	her kozen	herdelen

Ik ontrafel zijn raadsel.
Hij is erg voorbarig altijd.
We vermeden de ruzie.

hamer tje	leraarschap	zede lijk	soberheid
beker tje	openbaar	hope lijk	hopelijk
leraar schap	hamertje	nobel heid	openen
schemer achtig	naderbaar	bezig heid	zedelijk
nader baar	bekertje	mening en	bezigheid
open baar	schemerachtig	open en	meningen

Hopelijk ligt mijn hamertje op de plank.
De meningen van hen zijn openbaar.
Het bekertje valt om.

- structuurrijen met woorden met een voor- of achtervoegsel met een stammorfeem met medeklinkerverdubbeling

aan wippen	voorzeggen	uit lekken	gebibber
aan vallen	aanvallen	uit zetten	gebubbel
aan passen	aanwippen	uit lokken	uitlekken
voor leggen	voorbakken	ge bibber	uitzetten
voor zeggen	voorleggen	ge kabbel	gekabbel
voor bakken	aanpassen	ge bubbel	uitlokken

Hij kwam even aanwippen.
Die broodjes moet je even voorbakken.
Het gekabbel van de beek is een rustig geluid.

tikker	tje	babbelaar	mopper	ig	pukkelig
schommel	tje	bakkertje	pukkel	ig	hebbelijk
bakker	tje	rammelaar	dommel	ig	wettelijk
babbel	aar	tikkertje	wette	lijk	mopperig
roffel	aar	schommeltje	hebbe	lijk	kennelijk
rammel	aar	roffelaar	kenne	lijk	dommelig

Het bakkertje is dommelig van het harde werken.
 Wij doen graag tikkertje buiten.
 Wettelijk gezien mag hier geen schommeltje staan.

- structuurrijen met woorden met een voor- of achtervoegsel met een stam morfeem met wisselende structuur

ge	vallen		ontdekken
voel	en		gevallen
hanig	heid		pijnlijk
ont	dekken		voelen
ge	luid		hanigheid
pijn	lijk		geluid

struik	en	uitschudden
uit	schudden	breekbaar
braaf	heid	pogingen
op	letten	struiken
poging	en	opletten
breek	baar	braafheid

ont	dekken		geweten
woest	heid		ontdekken
ge	weten		gekraak
plek	je		plekje
be	kennen		woestheid
ge	kraak		bekennen

Ze bekennen schuld.
 Deze ruiten zijn zeer breekbaar.
 Dit bos is een en al woestheid.

Herkenkend lezen AVI-5

Bij dit onderdeel leren kinderen de volgende typen woorden herkenkend te lezen:

- woorden met twee medeklinkers vooraan, gevolgd door een open lettergreep of medeklinkerverdubbeling
- woorden met drie medeklinkers vooraan, gevolgd door een open lettergreep of medeklinkerverdubbeling
- alle typen woorden met een voor- en/of achtervoegsel met een complexiteit van maximaal drie morfemen

De woorden met twee medeklinkers gevolgd door een open lettergreep of medeklinkerverdubbeling hebben een complexe structuur. Om deze woorden herkenkend te lezen, moet eerder opgedane kennis van medeklinkerclusters met open lettergreep of medeklinkerverdubbeling in samenhang worden toegepast. Bij kinderen met leesproblemen vindt generalisatie van kennis niet vanzelfsprekend plaats. Daarom kent ook dit onderdeel een geleidelijke opbouw:

De body (beginmedeklinkers en klinker) blijft in het rijtje gelijk

De vader van Mark is de baas van een winkel.
Als Mark vrij is, brengt hij bladen rond.
Dat is lastig werk, vooral als het regent.
Zijn kleren worden dan nat en de bladen kleven aan elkaar
Vaak moet hij ver lopen en krijgt hij blaren op zijn voeten.
Mark houdt niet van honden, die blaffen.
En ze leggen vaak drollen op de stoep.
Geef mij maar een poes, zegt Mark, die blazen alleen maar.
Ga snel naar huis Mark en laat je kleren drogen.

De klinker van de body wisselt in het rijtje per drie woorden

Ik loop hard, ik ben aan het trimmen.
Dan zie ik de brandweer: er is brand in de fabriek.
De vlammen slaan uit de ramen.
Vlagen rook waaien over de weg.
Een brandweerman gaat naar binnen.
Hij rent de treden van de trap op.
Hij roept dat iedereen naar buiten moet gaan.
Anderen trekken aan de slangen.
Ik zie de hete lucht trillen.
De vlaggen van de fabriek hebben vieze vlekken.

De klinker van de body wisselt in het rijtje per twee woorden

kra bb en	krotten	gra bb el	grenen
kra k en	krullen	gra n en	grollen
kro p en	kropen	gre n en	grabbel
kro tt en	krabben	gre p en	groter
kru kk en	krukken	gro ll en	grepen
kru ll en	kraken	gro t er	granen

Zaterdags is er een grote markt in ons dorp.
 Het is daar gezellig om rond te lopen.
 Bij de groenteboer was het lachen.
 Sven pakte één van de kratten met appels.
 Het krat begon te kraken en de bodem viel eruit.
 Daarna kropen alle mensen over de markt
 en grabbelden naar de appels.
 Ik stond ook bij een kraam met spullen voor huisdieren.
 Zoals een paal voor katten om te krabben
 en een zak met houtkrullen voor de hamster.

De klinker van de body wisselt in het rijtje per woord

bla ff er	bluffen	kro pp en	krikken
ble k en	blazer	kri bb ig	krotten
bli kk en	bleken	kra n en	kraker
blo kk en	blaffer	kro t en	kroppen
blu ff en	blikken	kra k er	kranen
bla z er	blokken	kri kk en	kribbig

Iemand was opeens zomaar gaan wonen in één van de
 huizenblokken.
 In die blokken bleken huizen al lange tijd leeg te staan.
 Iemand die daar zomaar gaat wonen, noemen we een kraker.
 Sommige mensen reageren daar kribbig op.
 Ze kunnen het niet verkroppen.
 Ze sturen de agenten erop af.
 Stoere agenten met een blaffer in een holster op hun heup.
 Andere mensen vinden het wel goed.
 "Met bluffen win je de halve wereld", zeggen ze.

De body (beginmedeklinkers en klinker) wisselt in het rijtje per drie woorden

bra v er	knoppen	kra pp e	stippen
bra kk e	brasem	kra l en	krammen
bra s em	knotten	kra mm en	stillen
kno pp en	braver	sti kk en	kralen
kno rr en	brakke	sti pp en	stikken
kno tt en	knorren	sti ll en	krappe

Wat is het mooi in de polder.
 Langs het brakke water van de sloot staan knotwilgen.
 In de sloot kun je vissen op brasem.
 De wilgen moet je in het najaar knotten.
 In het voorjaar lopen ze weer uit en krijgen knoppen.
 En bij de sloot kan het stikken van de insecten.
 De polder heeft ook veel stille plekjes.

De body wisselt in het rijtje per twee woorden

wra	kk	en	sturing	gli	mm	en	slomer
wra	tt	en	sjorren	gli	tt	er	glimmen
stu	tt	en	wrakken	sma	ll	er	smalen
stu	r	ing	stutten	sma	l	en	sloffen
sjo	kk	en	wratten	slo	m	er	glitter
sjo	rr	en	sjokken	slo	ff	en	smaller

De bonte avond op het schoolkamp is groots.

Ilse en Joost hebben veel glitter in hun haren en schoenen die glimmen in het licht.

Aan het eind van de avond zijn ze erg moe.

En de volgende ochtend lijken ze wel wrakken.

Een slomer stelletje kun je bijna niet vinden!

Ze sjokken naar de ontbijtzaal.

En daarna sloffen ze weer terug.

“Wat een wrakken”, hoor je de meesters en juffrouwen smalen.

“Als we jullie niet stutten, vallen jullie om”, zeggen ze tegen de twee.

De body wisselt in het rijtje per woord

gle	d	en	dwazen	tro	ff	el	kloffie
kla	ss	iek	dragen	kle	ff	e	klommen
kni	kk	en	gleden	klo	mm	en	drager
dra	g	en	klassiek	dra	g	er	stemming
ble	k	er	bleker	ste	mm	ing	troffel
dwa	z	en	knikken	klo	ff	ie	kleffe

Mijn oom werkt in een muziekwinkel.

Laatst moest hij een klassieke piano wegbrengen.

Om binnen te komen moest je eerst een trap op.

Toen mijn oom de treden zag, werd hij steeds bleker.

Hoe moest hij de klassieke piano de trap op dragen.

Gelukkig was er een metselaar aan het werk.

Die legde zijn troffel weg en hielp mee dragen.

Zo in zijn oude kloffie.

Maar de stemming van mijn oom was flink verbeterd.

Ook voor woorden met drie medeklinkers vooraan, gevolgd door een open lettergreep of medeklinkerverdubbeling geldt dat voor het herkenkend lezen van deze woorden een beroep gedaan wordt op het in samenhang met elkaar toepassen van eerder opgedane kennis. De geleidelijke opbouw wordt als volgt vormgegeven:

De body (beginmedeklinkers en klinker) blijft in het rijtje constant

schra l e	schragen	stra ff en	strakke
schra mm en	schrale	stra t en	straten
schra p en	schrappen	stra mm e	straffen
schra g en	schrammen	stra l en	stramme
schra pp en	schrappen	stra kk e	stralen

Ik moest het onkruid van onze stoep weghalen.

Wat een vervelend werkje is dat.

Je moet tussen de tegels schrapen.

Ik kreeg er schrammen van op mijn handen.

En ik moest het mos van de stenen schrappen.

Zo nu en dan moet je je stramme rug strekken.

En koud dat het was. Weinig zonnestralen.

Maar wel een schrale wind.

Stel je eens voor dat je alle straten van het dorp zou moeten doen.

Vervolgens wisselt in het rijtje de body eerst per drie woorden, dan per twee en tenslotte per woord.

De body wisselt per drie woorden

stro p en	strippen	stre d en	strofe
stro tt en	stromen	stre mm ing	stroken
stro m en	strikken	stre k en	stremming
stri bb el	stropen	stro f e	stroper
stri kk en	stribbel	stro p er	streden
stri pp en	strotten	stro k en	streken

Stropen is heel erg.

Een stroper legt dan strikken in het bos.

Dat zijn lussen van ijzerdraad.

Daarin kunnen dieren verstrikt raken.

Ze stribbelen dan tegen, waardoor ze nog meer verward raken.

Soms krijgen reeën strikken om hun strotten.

Ze stikken dan.

Vroeger gingen mensen stropen vanwege armoede of honger.

Maar ook toen werd het stropen door de boswachters bestreden.

De body wisselt per twee woorden

vra t en	schutten	sno d e	schoner
vra g en	stommer	sno ll en	kwabbig
schu tt en	vragen	kwa kk el	snollen
schu w er	schuwer	kwa bb ig	schollen
sto ff er	vraten	scho ll en	kwakkel
sto mm er	stoffer	scho n er	snode

Je hoeft mij niet te vragen om met storm langs het strand te lopen.

Ik doe niets liever.

Je moet je wel beschutten tegen de wind.

Op het strand liggen soms dode vissen, zoals schollen.

Meeuwen zijn brutale beesten.

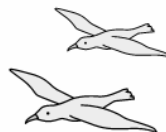
Ze vreten alles wat eetbaar is.

De kleine vogels zijn vaak schuwer.

Thuisgekomen vergaten we onze voeten te vegen.

Dat kon niet stommer.

Maar na gebruik van de stoffer kon het er niet schoner uitzien.

De body wisselt per woord

bra k er	proppen	sle d e	wreder
dri bb el	flessen	spa nn ing	troggel
dwe p en	braker	tro gg el	vlassig
fle ss en	knappe	vlu gg e	slede
kna pp e	dribbel	wre d er	spanning
pro pp en	dwepen	vla ss ig	vlugge

Mijn hond heet Dribbel.
Hij heeft vlassig haar.
Dribbel is een knappe hond.
Hij brengt propfen papier naar de prullenbak.
En als ik naar de winkel ga,
draagt Dribbel in zijn bek de tas met lege flessen.
Dribbel is ook een vlugge hond.
Soms rent hij weg en komt laat thuis.
Dribbel is dan een echte nachtbraker.

Het onderdeel met woorden met voor- en/of achtervoegsels die uit drie morfemen bestaan, is een uitbreiding van de leerstof van AVI-4. Op het niveau van AVI-5 neemt de complexiteit van woorden toe doordat de woorden zowel een voor- als achtervoegsel kunnen hebben en uit maximaal drie morfemen bestaan.

Woorden die uit drie morfemen bestaan

	aan	plant	en	tuinplanten
	be	plant	en	aangeplant
	be	plant	ing	inplanten
aan	ge	plant		aanplanten
	in	plant	en	beplanting
tuin	plant	en		beplanten

Vandaag gaat Ahmed de tuin beplanten.
Hij heeft vier verschillende soorten tuinplanten gekocht.
De tuin aanplanten is best moeilijk.
Je moet goed kijken wat je al hebt aangeplant.
Hij gaat de soorten soort voor soort inplanten.
De beplanting wordt zo heel mooi en afwisselend.

AVI-6

Bij dit onderdeel leren kinderen alle typen woorden met voor- en/of achtervoegsels herkenkend lezen. De woorden hebben een complexe structuur en bestaan uit vier morfemen. De leerstof is opgedeeld in vijf hoofdstukken:

Het stammorfeem heeft een structuur met twee medeklinkers vooraan of achteraan.

Thijs heeft zijn laatste klusje afgewerkt.
Het was een bewerkelijk klusje.
Maar nu is het eindelijk af.
Nu is hij werkzoekende.
De werkgelegenheid is goed.
Zijn vrouw noemt hem een werkverslaafde.
Hij is nooit uitgewerkt.
Thijs is het hier niet mee eens.
Hij blijft het liefste bij zijn baas werken.

Het stammorfeem heeft een structuur met drie medeklinkers vooraan of achteraan

eerst ge noem de
 eerst e ling en
 eerst e jaar s
 eerst e lijn s
 eerst volg en d
 eerst be doel d

eerstelijs
 eerstbedoeld
 eerstgenoemde
 eerstvolgend
 eerstelingen
 eerstejaars

Ik heb een oudere zus, zij is bij ons thuis de eersteling.
 Zij is dus het eerste kind van mijn ouders.
 Mijn zus is eerstejaars student aan de PABO.
 Daar leert zij voor juf op een basisschool.
 De eerstvolgende maanden gaat zij oefenen op een school.
 Die stage is eerstbedoeld om kennis te maken met het vak.
 Ze mag kiezen uit een paar scholen.
 De eerstgenoemde school op haar lijstje is onze school.
 Straks krijg ik nog les van mijn eigen zus!

Het stammorfeem heeft een open lettergreep of medeklinkerverdubbeling

af ge wikkel d
 ver wikkel ing en
 on be nader baar
 toe nader ing en
 on ge letter d
 on ge letter de

ongeletterd
 verwickelingen
 toenaderingen
 afgewikkeld
 ongeletterde
 onbenaderbaar

De liefde zit vol vreemde verwickelingen.
 Zo was er eens een jongen verliefd op een ongeletterd meisje.
 Al zijn toenaderingen leken te mislukken.
 Hij had haar een keer een liefdesbrief geschreven.
 Maar het meisje bleef onbenaderbaar.
 Hij wist dan ook niet dat ze ongeletterd was.

Het stammorfeem heeft een structuur met twee of drie medeklinkers vooraan gevolgd door een open lettergreep of medeklinkerverdubbeling

vrede s actie s
 vrede stichter
 uit ge schommel stoel tje s
 schommel d
 schipper s huis je s
 schipper s hand en

schippershuisjes
 vredesacties
 schommelstoeltjes
 schippershanden
 uitgeschommeld
 vredestichter

Mijn opa was een echte vredestichter.
 Hij voerde vredesacties uit bij de marine.
 Nu de mariniers oud zijn, wonen ze allemaal in schippershuisjes.
 Daar schommelen ze wat in hun schommelstoeltjes.
 Als ze 's avonds zijn uitgeschommeld,
 gaan ze dromen over hun oude avonturen bij de marine.

Het stammorfeem heeft een structuur met twee medeklinkers vooraan en achteraan

vreugd	e	loos	heid	vreugdebetoon
vreugd	e	dans	je	vreugdevuurtje
vreugd	e	traan	tje	vreugdeloosheid
vreugd	e	be	toon	vreugdedronken
vreugd	e	dronk	en	vreugdedansje
vreugd	e	vuur	tje	vreugdetraantje

Met nieuwjaar maakt Riks vader altijd een vreugdevuurtje.
Dan worden Rik en zijn zus altijd een beetje vreugdedronken.
Alsof ze teveel gedronken hebben, rennen ze rond het vuur.
Rik maakt zelfs een vreugdedansje.
Alle vreugdeloosheid van het afgelopen jaar verdwijnt.
Al lijkt Riks moeder niet zo blij,
zij houdt niet zo van het uitgebreide vreugdebetoon.
Maar deze keer laat ook zij een vreugdetraantje rollen.

In alle hoofdstukken wordt de voorspelbaarheid van de structuur geleidelijk afgebouwd

Na de leerstof van AVI 6 zijn kinderen in staat orthografisch zeer complexe woorden herkendend te lezen. Voor het technisch lezen blijft nog een beperkt aantal doelstellingen over. De leerstof van AVI 7, 8 en 9 kent derhalve nog de volgende onderdelen:

1. het herkendend lezen van woorden die meer dan één complex stammorfeem bevatten
2. het herkendend lezen van woorden die morfologisch weinig of niet transparant zijn
3. het herkendend lezen van leenwoorden
4. het leren lezen van complexe zinnen.

Ad 1. In de AVI-niveaus 1 t/m 6 hebben kinderen geleerd in complexiteit toenemende morfemen geïsoleerd te herkennen. Vervolgens hebben ze die leren herkennen in combinatie met voor- en/of achtervoegsels. In AVI-7 wordt een nog groter beroep gedaan op de flexibiliteit van kennis, omdat binnen één woord meerdere stammorfemen kunnen voorkomen van verschillende moeilijkheidsgraad.

Ad 2. bij het herkendend lezen van woorden die niet of weinig transparant zijn, kan het instructieproces van het morfologisch opdelen van woorden niet meer opgaan. Dit betekent dat kinderen hier hun opgedane kennis over sequentiestructuren en het gebruikmaken van orthografische redundantie moeten toepassen.

Ad 3. Uitgangspunt bij de indeling in leenwoorden is de relatie tussen fonologie en orthografie. Na het onderdeel van de elementaire leeshandeling zorgt het Lees Interventie Programma door expliciete nadruk op orthografische redundantie en sequentiestructuren ervoor dat kinderen in hun woordherkenning van sublexicale eenheden gebruik kunnen maken. Daardoor zijn ze in staat om complexe, meerlettergrepige woorden herkendend te lezen. Een kenmerk van leenwoorden is dat de sublexicale eenheden een minder eenduidige relatie tussen fonologie en orthografie hebben. Dit nemen we nu als uitgangspunt voor de indeling van leenwoorden (van gemakkelijk naar moeilijk)

Ad 4. Lezen bestaat niet alleen uit het herkennen van losse woorden. Woorden worden aan de hand van regels geordend tot zinnen. Net als de volgorde van letters binnen woorden niet een willekeurige is, is ook de volgorde van woorden binnen zinnen aan regels gebonden.

Kinderen moeten leren dat zinnen niet bestaan uit reeksen willekeurige woorden, maar dat die woorden in een zinvol verband met elkaar staan, waardoor de zin (een eigen) betekenis krijgt en met een goede intonatie gelezen kan worden.

Niet alle kinderen ontdekken de vaste structuur van zinnen. Sommige kinderen blijven zinnen lezen alsof ze bestaan uit reeksen woorden. Dat gaat ten koste van het leesbegrip, wat blijkt uit de intonatie.

Kinderen trainen in inzicht in de structuur van zinnen staat gelijk aan kinderen leren bepaalde denkrelaties te hanteren. Dit onderdeel van het Lees Interventie Programma is daarmee een belangrijke brug naar het begrijpend lezen.

Opbouw van de leerstof over de AVI-niveaus.

AVI 7

Het herkenkend lezen van woorden die meer dan één complex stam morfeem bevatten.

Deze leerstof heeft de volgende opbouw:

Structuurrijen met morfologisch transparante woorden, die zijn opgebouwd uit meerdere stam morfemen en gecombineerd met voor- of achtervoegsels, waarbij één stam morfeem constant blijft.

hals band je
hals ketting en
hals breken de
hals snoer en
hals slag ader
hals over kop

halsoverkop
halskettingen
halsslagader
halsbandje
halsbrekende
halssnoeren

Imke heeft voor haar verjaardag een mooi halsbandje gekregen. Ze is dol op halskettingen en op haar kamer hangen een heleboel halssnoeren aan haar kast. Trots doet Imke het nieuwe halsbandje om naar school. Als ze gaan gymmen moeten alle kinderen de halskettingen afdoen. Juf zegt dat het veel te gevaarlijk is om tijdens de halsbrekende toeren van de kinderen halssnoeren te dragen. "Als je blijft haken achter zo'n halsketting kun je je halsslagader beschadigen", zegt de juf. "En ik heb geen zin om halsoverkop iemand naar het ziekenhuis te brengen."

Structuurrijen met morfologisch transparante woorden, die zijn opgebouwd uit meerdere stam morfemen en gecombineerd met voor- of achtervoegsels, waarbij één stam morfeem per drie woorden constant blijft.

plant en kenner
plant en kweker
plant en ver edel ing
mens en smokkel
mens en kennis
mens ont eren d

mensonterend
plantenkenner
mensenkennis
plantenkweker
mensensmokkel
plantenveredeling

Op het nieuws ging het over mensensmokkel. Mensen worden soms dicht op elkaar vervoerd in vrachtwagens. Ik vind dat mensonterend en begrijp niet dat zoiets kan gebeuren. Maar ja, ik heb nog niet zoveel mensenkennis. Ik word al wel een plantenkenner. Dat komt doordat ik mijn oom vaak help, die ook plantenkweker is. Hij weet veel van plantenveredeling en kweekt ook nieuwe soorten. Ik wil later zelf ook plantenkweker worden.

Structuurrijen met morfologisch transparante woorden, die zijn opgebouwd uit meerdere stammorfemen en gecombineerd met voor- of achtervoegsels, waarbij één stammorfeem per twee woorden constant blijft.

strijd	kreten			machtsmiddelen
strijd	makker	s		strijdmakkers
dorp	s	feest	en	machtsspreuken
dorp	s	gekken		dorpsgekken
macht	s	middel	en	strijdkreten
macht	s	spreuk	en	machtsmiddelen

Tijdens de dorpsfeesten gaat iedereen altijd verkleed. Dit jaar leken sommige mensen wel veranderd in dorpsgekken. Ze waren verkleed als wilden en slaakten strijdkreten. Met hun strijdmakkers maakten ze wilde rondedansen. Hun strijdkreten klonken boven alles uit. Zo leefden ze zich helemaal uit. Als je er zo angstwekkend uitziet, heb je geen machtsmiddelen nodig om iemand bang te maken!

Structuurrijen met morfologisch transparante woorden, die zijn opgebouwd uit meerdere stammorfemen en gecombineerd met voor- of achtervoegsels.

mens	en	kennis		speelmakertje
gras	matten			treinbranden
plank	en	koorts		mensenkennis
schrik	wekken	d		schrikwekkend
speel	makker	tje		grasmatten
trein	brand	en		plankenkoorts

Laatst zag ik op televisie dat er ergens treinbranden waren. 's Nachts had ik een schrikwekkende droom. Ik droomde dat ik met mijn speelmakertje moest voetballen. Er kwamen heel veel mensen naar de wedstrijd kijken. Voordat we begonnen, hadden we erg last van plankenkoorts. Maar dat was voorbij toen we over de grasmatten het veld opliepen. Onze trainer, die veel mensenkennis heeft, had dat al voorspeld. Middenin de wedstrijd zag ik opeens de grasmatten branden. Gelukkig werd ik snel wakker en was het maar een droom.

Het herkenkend lezen van leenwoorden

Op dit zevende AVI-niveau worden de volgende leenwoorden behandeld:

- leenwoorden met een complexe relatie tussen orthografie en fonologie, maar met een (redelijk) eenduidige afspraak:
  - *woorden met –eau
  - *woorden met –air
  - *woorden met –th
  - *woorden met –x
  - *woorden eindigend op –tie
  - *woorden eindigend op –isch

bureau	plumeau	fair	vulgair
plateau	cadeau	parlementair	primair
niveau	bureau	populair	fair
plumeau	niveau	vulgair	populair
tableau	plateau	ordinaire	parlementair
cadeau	tableau	primair	ordinaire

De burgemeester zit achter zijn mooie eikenhouten bureau. Dat bureau is een cadeau van zijn grootvader. Iedere dag komt de werkster op haar schoenen met plateauzolen het bureau afstoffen met een plumeau. De burgemeester is populair bij de mensen, omdat hij iedereen fair behandelt. Bovendien houdt hij niet van ruziemaken en schelden, hij vindt dat vulgair en ordinaire. Ja, de burgemeester is een man van niveau.

Het leren lezen van complexe zinnen

De toenemende complexiteit van zinnen is als volgt opgebouwd:

- * enkelvoudige zinnen, met de persoonsvorm als enige werkwoordelijke vorm, die complexer worden door toevoeging van zinsdelen

Jan eet.

Jan eet een appel.

Jan eet een appel met schil.

Jan eet aan tafel een appel met schil.

Jan eet aan de ronde tafel een lekkere appel met schil.

Jan eet samen met zijn broertje aan de ronde tafel een lekkere appel met schil.

Jan eet samen met zijn kleine broertje aan de grote ronde tafel een lekkere appel met schil.

Jan eet samen met zijn kleine broertje aan de grote ronde tafel een lekkere rode appel met schil.

- * enkelvoudige zinnen met naast de persoonsvorm andere werkwoordelijke vormen of werkwoordelijke delen, die complexer worden door toevoeging van zinsdelen

Roman denkt na.

Roman denkt vaak na.

Roman denkt tijdens de les vaak na.

Roman denkt in de klas tijdens de les vaak na.

Roman denkt in de klas tijdens de les vaak na over lastige vragen.

- * enkelvoudige zinnen, die complexer worden door toevoeging van zinsdelen

Annet kan snijden.

Annet kan niet snijden.

Annet kan met zo'n mes niet snijden.

Annet kan met zo'n mes de pizza niet snijden.

Annet kan met zo'n bot mes de pizza niet snijden.

Annet kan aan tafel met zo'n bot mes de pizza niet snijden.

*samengestelde zinnen door nevenschikking

De juf schrijft **en** Tamara speelt.

De juf schrijft op het bord **en** Tamara speelt op de piano.

De juf schrijft na school op het bord **en** Tamara speelt nog even op de piano.

De juf schrijft na school een les op het bord **en** Tamara speelt nog even een stukje op de piano.

AVI 8 en 9

Omdat het niet mogelijk is de leerstof op zinvolle wijze over de AVI-niveaus 8 en 9 te verdelen, wordt de resterende leerstof in een map onder de noemer AVI 8 en 9 opgenomen.

Wel kent de leerstof een verdeling met opbouw:

- het herkenkend lezen van woorden die morfologisch weinig of niet transparant zijn. Hierbij is de opbouw als volgt:
  - * Structuurrijen met woorden die (gedeeltelijk) minder morfologisch transparant zijn, waarbij één (stam)morfeem constant blijft
  - * Structuurrijen met woorden die (gedeeltelijk) minder morfologisch transparant zijn, waarbij één (stam)morfeem per drie woorden wisselt
  - * Structuurrijen met woorden die (gedeeltelijk) minder morfologisch transparant zijn, waarbij één (stam)morfeem per twee woorden wisselt
  - * Structuurrijen met woorden die (gedeeltelijk) minder morfologisch transparant zijn
  - * Structuurrijen met woorden die morfologisch weinig of niet transparant zijn

filmdebuut	filmvertoning
filmprogramma	filmtoestel
filmstudenten	filmdebuut
filmvertoning	filmtalent
filmtalent	filmprogramma
filmtoestel	filmstudenten

Evelien gaat vaak met haar moeder naar een filmvertoning. Binnenkort gaan ze naar het filmdebuut van enkele studenten van de filmacademie. Tijdens het filmprogramma worden de films getoond van de filmstudenten die afgelopen jaar afgestudeerd zijn. Na de middelbare school wil Evelien zelf ook naar de filmacademie. Ze mag nu soms al filmpjes maken met het filmtoestel van haar moeder. Hoewel haar moeder het niet leuk vindt om iedere keer gefilmd te worden, vindt ze wel dat Evelien een echt filmtalent is.

- Het lezen van leenwoorden

Op dit niveau worden de volgende leenwoorden behandeld:

- leenwoorden met een complexe relatie tussen orthografie en fonologie met een teken met twee uitspraakmogelijkheden:
  - *woorden met y; y als ie (body) of als i (symptoom)
  - *woorden met ou; ou als ou (hout) of als oe (blouse)
  - *woorden met i; i als i (zit) of als ie (liter)
  - *woorden met c; c als k (cola) of als s (cel)
  - *woorden met gn; gn als gn (gniffelen) of zingend (cognac)
  - *woorden met q, q als kw (quotiënt) of als k (antiquair)
  - *woorden met g; g als g (lig) of als sj (bagage)
  - *woorden met a; a als a (jasje) of als e (flat)

body	hypotheek	gymnastiek	sympathiek
dynamiet	hobby	gymnasium	symfonie
embryo	type	symbool	synthese
hobby	dynamiet	sympathiek	gymnastiek
hypotheek	embryo	synthese	symbool
type	body	symfonie	gymnasium

De leerlingen van het gymnasium zijn niet blij met hun nieuwe gymnastiek leraar. Hij is het type leraar dat zichzelf fantastisch vindt. Hij denkt dat hij de synthese van kracht en slimheid is. Hij vindt zichzelf heel sterk én buitengewoon slim. Zijn uitspraken hebben ervoor gezorgd dat zijn leerlingen hem niet sympathiek vinden. Ze denken dat het zijn hobby is om leerlingen te pesten. Zo heeft hij van alle eersteklassers gezegd dat zij geen body hebben. Volgens hem hebben zij de stevigheid en de spieren van een embryo. In zijn lessen zal hij daar wel even wat dynamiet in pompen. Dan wordt hun lichaam net als het zijne: een symfonie van verstand en spieren. Voor zijn leerlingen is hij hierdoor het symbool van verwaandheid geworden.

- Het lezen van complexe zinnen

De laatste onderdelen betreffen:

- samengestelde zinnen door onderschikking die beginnen met de hoofdzin, waarvan de hoofdzin bestaat uit een onderwerp en persoonsvorm
- samengestelde zinnen door onderschikking die beginnen met de (met andere zinsdelen uitgebreide) bijzin en waarvan de hoofdzin bestaat uit een onderwerp en persoonsvorm
- samengestelde zinnen door onderschikking die beginnen met de hoofdzin, waarvan de hoofdzin bestaat uit een onderwerp en persoonsvorm, uitgebreid met andere zinsdelen
- samengestelde zinnen door onderschikking die beginnen met de bijzin, waarvan zowel de hoofdzin als de bijzin zijn uitgebreid met andere zinsdelen
- samengestelde zinnen met meer dan één bijzin, die beginnen met de hoofdzin of een bijzin

Het is zeker, **dat** oma komt.
Het is zeker, **dat** oma niet komt.
Het is zeker, **dat** oma morgen niet komt.
Het is zeker, **dat** oma morgen niet naar de uitvoering komt.
Het is zeker, **dat** oma morgen niet naar de uitvoering van de muziekschool komt.

Max vraagt **of** ik kom.
Max vraagt **of** ik morgen kom.
Max vraagt **of** ik morgen op zijn verjaardag kom.
Max vraagt **of** ik morgen om drie uur op zijn verjaardag kom.
Max vraagt **of** ik morgen om drie uur met mijn zusje op zijn verjaardag kom.

De deur ging open, **toen** hij wilde vertrekken.
De deur ging open, **toen** hij juist wilde vertrekken.
De deur ging open, **toen** hij juist op zijn fiets wilde vertrekken.
De deur ging open, **toen** hij juist weer op zijn fiets wilde vertrekken.

Het radersdeel

Leren lezen is het ontdekken van het alfabetische principe van de taal, uitmondend in de kennis van de grafeem-foneemkoppelingen. Vervolgens moeten kinderen komen tot directe woordherkenning door middel van het opbouwen en flexibel toepassen van kennis van sequentiestructuren. Kinderen die er niet slagen tot een snelle en directe woordherkenning te komen, passen vaak compenserende strategieën toe. Daarbij kunnen ze sterk gaan leunen op of gebruik gaan maken van contextuele informatie, wat tot radend lezen leidt. Meestal is het radende lezen een gevolg van een tekortschietende techniek. In die gevallen moet de nadruk bij de remediëring of behandeling liggen op technische oefeningen om de directe woordherkenning te versnellen. Soms heeft een kind (al of niet na remediëring) een redelijk goed niveau van woordherkenning, zoals blijkt uit de scores op één minuut toetsen, maar vertoont het bij het tekstlezen een radende stijl. In die gevallen moet de radende stijl worden afgeleerd. Dit deel van het Lees Interventie Programma geeft daarvoor op de AVI-niveaus 2 tot en met 9 voldoende oefeningen.

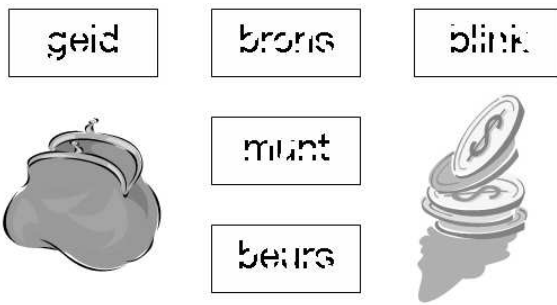
In de stijl van radende lezers onderkennen we twee aspecten die misschien niet te scheiden zijn, maar wel te onderscheiden:

- onvoldoende aandacht voor de verschijningsvorm van de woorden. Hier zijn oefeningen gericht op het verlagen van het leestempo en het richten van de aandacht op de onderscheidende kenmerken van grafemen
- het (te) sterk laten leiden door verwachtingen. Oefeningen zijn hier gericht op het bijstellen van de verwachting op basis van de verschijningsvorm van de woorden

Alle oefeningen richten zich achtereenvolgens op woord-, zins- en tekstniveau. Dit betekent dat de oefeningen zijn onder te brengen in een 2 x 3 tabel:

	Verschijningsvorm (verlagen leestempo, aandacht voor onderscheidende kenmerken)	Verwachting (bijstellen op basis van verschijningsvorm)
Woord	<ol style="list-style-type: none"> 1 verminkte woorden 2 woordslang 3 woordparen/rijtjes met orthografisch sterk gelijkende woorden 4 woordrijen met kleine verschillen tussen de woorden 5 woordparen met hoge en lage letterfrequenties 6 pseudowoorden in relatie tot bestaande woorden 	<ol style="list-style-type: none"> 1 woorden met plaatjes 2 rijtjes met woorden binnen één categorie of begrip, waarbij 1 woord afwijkt maar er orthografisch wel op lijkt 3 pseudowoorden die sterk lijken op betekenisvolle woorden
Zin	<ol style="list-style-type: none"> 1 verminkte zinnen 2 zinslang 3 zinparen die sterk op elkaar lijken 4 pseudozinnen 	<ol style="list-style-type: none"> 1 zinnen met een verrassende afloop of wending 2 functiewoorden, lidwoorden, enkelvoud/meervoud, verkleinwoorden binnen een zin variëren
Tekst	<ol style="list-style-type: none"> 1 perceptueel verzwaarde teksten 2 tekstslang 3 sterk gelijkende verhaaltjes 4 pseudoverhaaltjes 	

Op de volgende pagina volgen enkele voorbeelden van oefeningen uit bovenstaande tabel.

voorbeeld van verschijningsvorm, woord, verminkte woorden

voorbeeld van verschijningsvorm, zin, pseudozinnen

Koen speelt in de tuin.
 Dan ziet hij de buurman bij het hek.
 Hij vraagt: "Koen, wil jij de zee schepen?"
 Dat wil Koen best.
 Het kind van de buurman is al oud.
 Die heeft het niet meer.
 Koen speelt met de schep.
 "zeg Koen!" roept de buurman weer.
 Hij heeft een duikbril in zijn hand.
 "Zou die jou passen?"
 Koen veert op. Een echte duikbril!
 "O, ja!" lacht Koen.
 Hij haalt naar binnen.
 "mam, mag ik in bad?", roept hij.
 Mama schrikt van hem.
 ze dacht dat er een monster aan kwam.
 "Geen monster, maar een duiker!", zegt Koen.

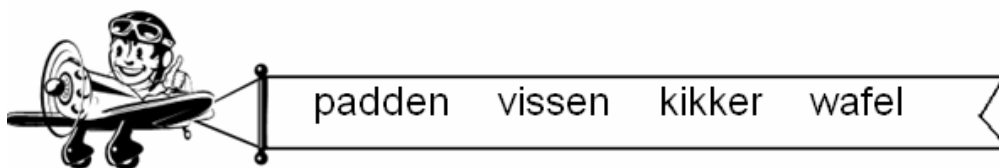
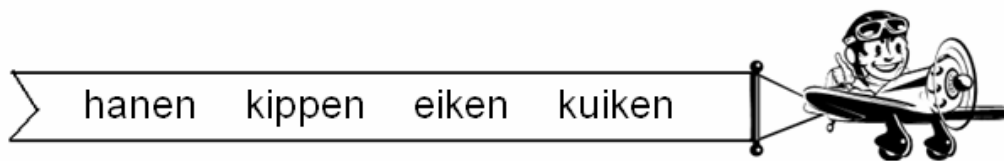
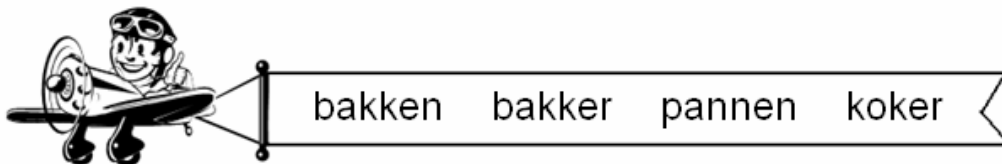

voorbeeld van verschijningsvorm, tekst, perceptueel verzwaarde teksten

Lees de zinnen.

Voorbeeld van verschijningsvorm, zinniveau, zinparen die sterk op elkaar lijken

Voorbeeld verwachting op woordniveau, rijtjes woorden binnen één categorie met afwijkend woord